

Пряма номінація «*Jewish*» завуальовується наступними евфемізмами *Semitic, Hebrew, Arab*, щоб уникнути негативних асоціацій пов'язаних з єврейським народом. Евфемізм «*Semitic*» трансформується в українську мову способом калькування як «*семітичний, семітський*». Евфемічна одиниця «*Hebrew*» перекладається на українську мову аналогом «*іудейський*». Евфемізм «*Arab*» також перекладається на українську мову аналогом як «*арабський*».

Страшне і негативне слово «*hell*» пом'якшує своє негативне значення за допомогою евфемізмів: *Hades, hot place, Jesse*. Перекладаються вони на українську мову наступним чином: *Hades – Гадес, підземне царство* (транслітерація), *Jesse – Ісеей* (аналог). Евфемізм «*hot place*» не має евфемічного аналога в українській мові і може перекладатися описово як «*місце, де дуже гаряче*».

Пряму номінацію «*damn*» можна уникнути за допомогою евфемізмів: *confound, blessing, dang, God damn/Goddam/gosh*. Евфемізм «*confound*» перекладається українським висловом «*лихий nonplumb!*». Евфемізм «*blessing*» перекладається прямим аналогом української мови «*благословення/благословляти*», який вживається мовцями у пориві гніву і свідчить про прокляття, а не справжнє благословення. Евфемічні одиниці «*dang*» та «*God damn/Goddam/gosh*» перекладаються єдиним аналогом української мови «*чорт забирай!*».

Народження дитини в релігії є подарунком від Бога і великою подією. В англійській мові – це «*blessed event*», а в українській – «*благословенна подія*».

Релігійні будівлі мають евфемічні номінації, які підкреслюють силу, могутність і простоту Божу. Це: *cathedral – кафедральний собор, parlor – монастирська приймальня, Palace – резиденція*. Переклад цих евфемічних одиниць здійснюється способом аналога.

Вислів «Не вживай ім'я Боже на дармо!» пояснює чому в англійській і українській мові застосовується евфемія до вислову «*Christ's sake (заради Бога!)*». Евфемізм «*scripes*» завуальовує пряму номінацію і перекладається висловом «*От тобі й маєш! Отакої!*».

Пряма номінація «*devil*» викликає страх у мовців, тому часто можна почути такі евфемічні заміни: *deuce, departed, Scottish play, Grand father*. Евфемізм «*deuce*» перекладається як «*чорт*» аналогом, але є дисфемізмом. Евфемізм «*departed*» також перекладається одним із аналогів як «*небіжчик*» і поширеною евфемічною одиницею в обох мовах. До евфемічних одиниць «*Scottish play, Grand father*» не мають семантичних відповідників в українській мові. Їх можна перекласти евфемізмами української мови за допомогою адаптації як «*танок диявола, повелитель темряви*».

У Біблії, коли мова йде про тілесні стосунки, зазначено евфемічну заміну *to know (пізнати)*, яка завуальовує гріховне і непристойне слово. Переклад здійснюється прямим аналогом в українській мові. До прямої номінації «*ghost*» застосовується евфемізм «*spirit*», який перекладається також аналогом в українській мові.

Лексика цього ЛСР є універсальною в певному розумінні для релігійних народів, оскільки тут рушійною силою є страх, а не негативні емоції. Люди бояться кари Божої та злих духів.

Отже, евфемія – поширене і багатогранне явище мови, яке служить для пом'якшення і вуальовання прямих номінацій лексем, що підлягають мовленнєвому табу. Труднощі перекладу спричиняє відмінність у культурі, способі життя, традиціях. Аналіз перекладу англійських евфемізмів доводить, що переважно більшість лексем можна відтворити засобами української мови, використовуючи перекладацькі трансформації: уподібнення, експлікація, аналоги, модуляція тощо. У випадку відсутності українських еквівалентів евфемізмів, перекладачу слід вдатися до пошуку національних (суто українських) вторинних номінацій, якими позначені слова-табу у вітчизняній культурі. Завдячуючи широкому пласту евфемічної лексики в українській мові, ці перекладацькі труднощі є легко здоланими.

Література:

1. Александров Н. Б. Иностранная филология / Н. Б. Александров. – М., 1966. – № 8. – 248 с.
2. Бархударов Л. С. Язык и перевод / Л. С. Бархударов. – М., 1975. – 224 с.
3. Карабан В. І. Переклад англійської науково-технічної літератури / В. І. Карабан. – Вінниця : Нова книга, 2002. – 564 с.
4. Кацев А. Н. Языковые табу и эвфемия / А. Н. Кацев. – Л. : ЛГПИ им. А. И. Герцена, 1988. – 98 с.
5. Мостовой М. І. Лексикологія англійської мови / М. І. Мостовой. – Харків : Вид-во «Основа» при Харківському державному університеті, 1993. – 130 с.
6. Howard P. Euphemisms / P. Howard. – London, 1997. – 268 p.

УДК 81'25: 811.111

Ю. М. Плетенецька,
Національний авіаційний університет, м. Київ

СИНТАКСИЧНЕ УПОДІБНЕННЯ СЛОВОСПОЛУЧЕНЬ АНГЛОМОВНОГО ВІДЕОРЕЯДУ ТА ЙОГО ДУБЛЬОВАНИХ ПЕРЕКЛАДІВ

У статті запропоновано структурно-зіставний аналіз малого синтаксису сучасного англомовного відеореяду на прикладі п'яти американських художніх фільмів («*Alice in Wonderland*», «*Pirates of the Caribbean: on stranger tides*», «*Meet the parents: little Fockers*», «*Fast Five*», «*Sex and the city 2*») за будовою, а також проаналізовано синтаксичне уподібнення конструкцій малого синтаксису англомовного відеореяду у перекладі.

Ключові слова: малий синтаксис, словосполучення, художній фільм, синтаксичне уподібнення, продуктивність, атрибутивне словосполучення.

В статье описан структурно-сопоставительный анализ малого синтаксиса современного англоязычного видеоряда на примере пяти американских художественных фильмов («*Alice in Wonderland*», «*Pirates of the Caribbean: on stranger tides*», «*Meet the parents: little Fockers*», «*Fast Five*», «*Sex and the city 2*») за строением, а также проанализировано синтаксическое уподобление конструкций малого синтаксиса англоязычного видеоряда в переводе.

Ключевые слова: малый синтаксис, словосочетание, художественный фильм, синтаксическое уподобление, продуктивность, атрибутивное словосочетание.

The article introduces structural-comparative analysis of the small syntax of modern English-language film line, based on the examples of five American feature films («*Alice in Wonderland*», «*Pirates of the Caribbean: on stranger tides*», «*Meet the parents: little Fockers*», «*Fast Five*», «*Sex and the city 2*») in accordance with the structure. It analyzes syntactic adaptation of the small syntax constructions of modern English-language films in translation.

Keywords: small syntax, word combination, feature film, syntactic adaptation, efficiency, attributive word combination.

Відібравши для дослідження п'ять фільмів різних жанрів, ми намагалися показати відмінності у виборі перекладацьких рішень, трансформацій, проблеми, пов'язані з дубльованим перекладом на прикладі різних жанрів. Вибір саме цих фільмів з інших фільмів подібних жанрів, спричинений доступом до них широкого загалу на ринку ліцензованої відеопродукції. Проте, дослідження кожного фільму окремо показало, що стратегія вибору перекладацьких еквівалентів та проблеми, пов'язані з відтворенням одиниць малого синтаксису, збігаються для всіх фільмів незалежно від жанрової належності. Рубрикатор жанру виявився визначальним лише для структурної організації словосполучення.

Так, мова художнього фільму «Pirates of the Caribbean: on stranger tides» яскрава, стилістично збагачена передусім завдяки використанню метафор, метонімії, іронії, алюзивних фраз, проте його жанр – пригодницький екшен значною мірою визначає доволі просту структурну організацію словосполучень. У такому фільмі наголос робиться на швидку зміну місця дії, декорацій, велику кількість спецефектів на межі з реальністю, мета яких – створити в глядача відчуття напруженого переживання, хвилювання, чому аж ніяк не сприятиме намагання зрозуміти довгі речення, ускладнені громіздкими словосполученнями.

Художній фільм «Alice in Wonderland» (за жанром сімейна казка, пригоди, фентезі) характеризується цікавою, барвистою, неоднорідною мовою частково завдяки тексту однойменної казки. Стилістично – це здебільшого книжний пласт і загальноживана та розмовна лексика. У кінотексті часто використовується поетична і зрідка застаріла лексика, що надає йому урочистості та піднесеного тону. Така стилістична забарвленість мови зумовлює почасти її структурну модель. Так, наприклад, у художньому фільмі «Pirates...» кількість простих словосполучень значно переважає кількість складних і сягає 66 %, тоді як у художньому фільмі «Alice...», навпаки, кількість складних словосполучень є більшою і становить 56 % усього обсягу словосполучень фільму.

Діаграма 1

Художній фільм «Meet the parents: little Fockers» (за жанром – комедія) є третьою частиною, продовженням фільмів «Meet the parents» та «Little Fockers».

Фільми комедійного характеру, як відомо, переповнені алюзіями, метафорами, гіперболами, каламбуром, іронією, евфемізмами, сленгом, жаргонізмами, реаліями, специфічним гумором, притаманним певній культурі та національності, пряме транскодування яких почасти залишається незрозумілим і перекладачам, а звідси – цільовому рецептору.

Усі ці засоби комічного ефекту можуть спричинити перекладацькі втрати, якщо фахівець не може зрозуміти зміст повідомлення і знайти відповідні еквіваленти. Проте далеко не завжди треба їх шукати, оскільки еквівалентність перекладу не завжди синонімічна адекватній передачі змістового наповнення фільму, що, на наш погляд, є основним завданням у перекладі кінотексту.

Відомо, що успішність перекладу американських комедій, орієнтованих, переважно на молодих глядачів, часто полягає в наявності розмовної лексики, сленгу, жаргонізмів, відповідного рівня вульгарності та гумору.

Судити про успішність американської комедії «Meet the parents:...» – справа кінокритиків та кіноманів. Переклад же цієї картини, мабуть, таки успішний, якщо вважати вслід за О. Міхальовим (відомим російським синхроністом та кіноперекладачем), що переклад хороший тоді, коли глядач його не помічає. Ознайомившись з безліччю рецензій на переклад та відгуків про нього, ми натрапили лише на одне зауваження, і те стосувалося назви (в оригіналі – «Little Fockers»).

Структурно малий синтаксис художнього фільму «Meet the parents:...» майже рівнозначний обома мовами, тому що кількість простих словосполучень у ньому приблизно дорівнює кількості складних, а саме: 51 % і 49 % відповідно.

Художній фільм «Fast Five» є п'ятою частиною однойменного фільму. Особливість жанру фільму (бойовик, трилер, екшен) визначає наявність спецефектів. Протягом усього дійства щось відбувається, вибухає, щось підстрибує, щось мчить, розбивається, перекидається, стріляє чи горить. Усі ці автомобільні перипетії, перегони, стрілянина, які вчиняють герої фільму, супроводжуються відмінним саундтреком, що стирає межі між глядачем і героями фільму, змушуючи кожного прожитися його неймовірно захопливою атмосферою.

Сюжет змістовний, цікавий з гумором, анітрохи не вульгарний, проте мова не вирізняється переважністю складними словосполученнями, їх у фільмі приблизно 40 %, що й зрозуміло, адже у фільмах такого жанру визначальною є видовищність. А кількість словосполучень, відібраних з фільму для дослідження, утричі менша за кількість словосполучень з інших досліджуваних нами фільмів і дорівнює 204 одиницям.

І, хоч гумор і є вишуканим, мова такою вишуканістю не вирізняється: мовлення дійових осіб насичене специфічними жаргонізмами, діалектною та інвективною лексикою. Автомобілі, гонки, сейфи останнього зразка, а також інше надсучасне обладнання зумовлює використання великої кількості термінологічних елементів.

Художній фільм «Sex and the city 2» (2010 р.), за жанром мелодрама й комедія, є продовженням фільму «Sex and the city» (2008 р.), знятому на основі телесеріалу Даррена Стара і створеному за мотивами книги Кендес Бушнелл. Простий, невігадливий сюжет, легкий, неметикуватий фільм зумовлює структурну характеристику мови малого синтаксису: 58 % (357) простих словосполучень. Стилістично – це здебільшого загальноживана і розмовна лексика.

Як бачимо з даних таблиці та діаграми, лише у фільмі «Alice in Wonderland» (англійського режисера Тіма Бертона) кількість складних словосполучень переважає кількість простих. Здебільшого проста організація мови інших кінофільмів визначається, по-перше, специфікою жанру: кримінальний трилер, мелодрама, комедія не передбачають складної будови мови кінодіалогу; по-друге, розбіжністю американського й українського світосприйняття – вагомими культурологічними чинниками впливають на відносно спрощений характер американського висловлювання в кіно.

Подальший аналіз перекладацьких проблем буде враховувати всю сукупність прикладів, обраних нами для дослідження з п'яти американських фільмів. Синтаксичне уподібнення або повний переклад – це тип «нульової» трансформації, що зустрічається тільки в тих випадках, коли в мовах оригіналу і перекладу є паралельні синтаксичні структури. Досліджуючи переклад конструкцій малого синтаксису американських художніх фільмів, ми з'ясували, що в 33 % випадків застосовувався повний переклад; перекладачеві вдалося зберегти вихідний вид словосполучення. В таблиці 1 наводяться дані про ступінь продуктивності структурних моделей малого синтаксису в художніх фільмах США. Відмітимо, що під продуктивністю на рівні моделі мається на увазі її кількісна характеристика, тобто продуктивними вважаються такі моделі, за зразком яких створюються довгі «словосполучні» ряди.

Таблиця 1

Продуктивність структурних моделей малого синтаксису в художніх фільмах США

Структурні моделі словосполучень	Абсолютне число словосп.	Число словосп., % від загального числа	Приклади
A+N	177	6,5	vicious rumor – злісні чутки, a bouncy castle – надувний замок
N+N	82	3,2	dress department – відділ одягу
comp.A+N	6	0,2	man-made light – рукотворне світло
N+prep+N	61	2,2	a rabbit in a waistcoat – кролик у камзолі, the life of the party – душа компанії
V+N	64	2,3	to churn butter – бити масло, get a blockage – статися запор
N+V	10	0,4	chance to improvise – шанс поімпровізувати
V+A	10	0,4	swim naked – купаєтесь голі
Num.+N	6	0,2	two Chalices – два келихи, seven arches – сім арок
Num.+A	10	0,4	once a year – раз на рік
Pron.+N	43	1,6	my condolences – мої співчуття, your misfortunes – ваше горе
Pron.+A	10	0,4	nothing personal – нічого особистого
Adv.+A	15	0,6	extremely dangerous – вкрай небезпечні, real funny – дуже смішно
V+prep.+N	14	0,5	to dry in the sun – висихати на сонці
	29	1,1	to look at that – глянеш на це
V+prep.+Pron.	10	0,4	around her finger – на її пальчику
Prep.+Pron.+N	22	0,8	these infernal chains – ці проклятуці кайдани, this lovely creature – це чарівне створіння
Pron.+A+N	47	1,7	melancholy Spanish monarch – меланхолійний іспанський монарх, biometric palm scanner – біометричний ручний годинник
A+A+N	56	2,1	two adorable twins – двоє су перових діток, four new Maybachs – Чотири нові Майбахи
Numer.+A+N			extremely delicate digestion – надзвичайн
Adv.+A+N	25	0,9	о ніжний шлунок, a regrettably large head – непристойно велика голова
V+A+N	21	0,8	to be a medical superstar – стати медичною суперзіркою, to manage an entire unit – керую цілим відділенням
V+Pron.+A	30	1,1	ruin her marriage – руйнуватимеш її шлюб
V+Num.+N	14	0,5	to apprehend two men – впіймати двох людей
A+conj.+A+N	15	0,6	the notorious and infamous pirate – осоружний і сумнозвісний пірат
N+prep.+Num.+N	10	0,4	meeting in 20 minutes – зустріч за 20 хвилин
V+prep.+Pron.+N	25	0,9	to escape to the other apartment – утікати в іншу квартиру
			to represent our new drug – представити наші нові ліки
V+Pron.+A+N	15	0,6	on account of your condition – з огляду на твоє каліцтво
Prep.+N+Pron.+N	10	0,4	
A+A+A+N	13	0,5	ruthless, soulless, cross-grained cur – безжалне, бездушне, безсердечне стерво
N+prep.+N+conj.+N	14	0,5	talk of blood and slaying – балачки про кров та вбивство
V+Pron.+N+prep.+Pron.	7	0,3	to keep your visions to yourself – тримай свої фантазії при собі
V+Adv.+Adv.+prep.+N	2	0,07	to come a little more down to earth – спуститись трохи ближче до землі
Загальна кількість	903	33	

Найбільш продуктивною моделлю повного перекладу в усіх досліджуваних нами фільмах виявилась модель A+N, модель атрибутивного словосполучення. A+N є найбільш продуктивною моделлю найрізноманітніших підмов, наприклад, лінгвістики, медицини, економіки, математики тощо. Таким чином, за умов синтаксичної подібності, атрибутивні словосполучення відрізняються найбільшою стійкістю і в межах підмови кіно. Означення виступають в якості компонентів словосполучення, що уточнюють зміст, виділяючи поняття, виражене ядерним іменником, за додатковою ознакою. Результати статистичного дослідження структурних варіантів перекладів одиниць малого синтаксису, утворених за моделлю A+N, наводяться в таблиці 2.

Таблиця 2
Переклад словосполучень, утворених за моделлю A+N

Структурна модель словосполучення оригіналу	Структурна модель українського відповідника	Кі-сть перекладів за даною схемою у %	Приклади	Засіб перекладу
A+N	A'+ N'	90,68	different dreams – різні сни	Повний переклад
A+N	N'	8,02	little impostor – самозванка the great lug – лайно	Звуження
A+N	Adv. '+Adv. '	0,70	good gig – реально легко	Звуження Функц. заміна
A+N	N+prep.+N(a)+N(a)	0,40	formal salon – кімната для прийому гостей	Розширення
A+N	N'+prep.+ A'	0,20	progesterone cream – крем з прогестероном	Перестановка+функц. заміна

В 90, 68 % випадків словосполучення мови джерела і відповідні їм словосполучення в мові-перекладі мають однакове граматичне вираження, тобто структура малого синтаксису зазначеної моделі не змінюється в перекладі. Лексичний зміст вихідних словосполучень відтворюється, як правило, лінійно:

fabulous *reviews*, чи A+N → A+N
↓ ↓
чудові *статті*

В окремих випадках в перекладі спостерігається нелінійне відтворення вихідних словосполучень:

progesterone cream – крем з прогестероном

В 9,32 % випадків були використані такі трансформації як звуження, розширення, функціональна заміна та перестановка (див. табл. 2, с. 5). Зважаючи на тенденцію до імплікації англійської мови, внаслідок її аналітичності, в англо-українських кіноперекладах правомірно було б частіше зустрітись з розширенням словосполучень і додаванням семантичних компонентів: *an uneventful second* – одна, не варта уваги, мить. Проте, необхідність дотримання тайм-коду реплік і правил дубльованого перекладу спричинила частіше застосування звуження як прийому синтаксичного перетворення на рівні словосполучення. При компресії опускається, як правило, семантично менш значущий елемент словосполучення: *spice market* – базар. Іноді звуження було викликане відмінностями у найменуванні предметів чи об'єктів у двох мовах: *homeless man* – жебрак, *changing room* – примірочна, *straight man* – натурал.

Література:

1. Вихованець І. Р. Граматика української мови. Синтаксис : Підручник / І. Р. Вихованець. – К. : Либідь, 1993. – 368 с.
2. Загнітко А. П. Основи українського теоретичного синтаксису. Част. 1 / А. П. Загнітко. – Горлівка : ГДПІМ, 2004. – 228 с.
3. Загнітко А. П. Теорія сучасного синтаксису : монографія / А. П. Загнітко. – Вид. 3-тє, виправл. і доп. – Донецьк : ДонНУ, 2008. – 294 с.
4. Казакова Т. А. Практические основы перевода. English – Russian / Т. А. Казакова. – СПб. : «Издательство Союз», 2001. – 320 с.

Джерела ілюстративного матеріалу:

5. «PIRATES OF THE CARIBBEAN: ON STRANGER TIDES» / Jerry Bruckheimer Films, Walt Disney Pictures, the USA, 2011.
6. «Пірати Карибського моря: На Дивних Берегах». Переклад професійний, дубльований, 2011 р., версія у форматі DVD video, що є в торговельному обігу.
7. «ALICE IN WONDERLAND» / Roth Films / Zanuck Company / Team Todd production, Walt Disney Pictures, the USA, 2010.
8. «Аліса в Країні Чудес». Переклад: український дубльований, 2010 р., версія у форматі DVD video, що є в торговельному обігу.
9. «MEET THE PARENTS: LITTLE FOCKERS» / Paramount Pictures and Universal Pictures in association with Relativity Media and Tribeca / Everyman Pictures production, the USA, 2010.
10. «Знайомство з Факерами 2». Переклад: український дубльований, 2010 р., версія у форматі DVD video, що є в торговельному обігу.
11. «FAST FIVE» / Universal Pictures / Original Film, the USA, 2011.
12. «Форсаж 5». Переклад професійний, дубльований, 2011 р., версія у форматі DVD video, що є в торговельному обігу.
13. «SEX AND THE CITY» / New Line Cinema, Home Box Office, Village Roadshow, the USA, 2010.
14. «Секс у великому місті 2». Переклад український дубльований, 2010 р., версія у форматі DVD video, що є в торговельному обігу.

УДК 821.112.2-144(045)

Ю. А. Потінак,

Маріупольський державний університет, м. Маріуполь

«ВІЛЬШАНИЙ КОРОЛЬ» Й. ГЕТЕ В ПЕРЕКЛАДІ НОВОГРЕЦЬКОЮ МОВОЮ

У статті розглядаються особливості перекладу балади Й. Гете «Der Erlkönig» («Вільшаний король») грецькими поетами і перекладачами. Звертається увага на адекватність перекладу та лексичні засоби, які використовують перекладачі.

Ключові слова: балада, переклад, лексичні засоби, композиційні прийоми, адекватність.

В статье рассматриваются особенности перевода баллады И. Гете «Der Erlkönig» («Ольховый король») греческими поэтами и переводчиками. Обращается внимание на адекватность перевода и использованные переводчиком лексические средства.

Ключевые слова: баллада, перевод, лексические средства, композиционные приемы, адекватность.